THE ISRAELITE PRESS
The only Jewish Newspaper of Western Canada.
אידישע וואָרט
Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year.
Est. 1910 Phones: 55 409—52 213
Winnipeg Manitoba

ווער עס נעמט זיך אָן פאַר דער באַלפור דעקלאַראַציע און פאַר'ן מאַנדאַט

די ענגלישע ביילאגע פון דער פאָלעסטינער אַראַבישער צייטונג "פאַלאַשטין" פאָדערט, אז וולאדימיר זשאַבאָטינסקי, וועלכער געפינט זיך איצט אין אויסלאַנד, זאָל ניט אַריינגעלאָזן ווערן צוריק קיין ארץ־ישראל. די צייטונג גיט אָן גאַנץ וויכטיקע אַרגומענטן פאַר דעם: היות ווי זשאַבאָטינסקי פּראָפּאַגאַנדירט דעם געדאַנק פון אַ אידישער מלוכה פון ארץ־ישראל, וואָס איז קעגן דער באַלפור דעקלאַראַציע און קעגן דעם מאַנדאַט, און היות ווי זיין אַגיטאַציע אין לאַנד קאָן פירן צו דער שטערונג פונ'ם פרידן אין לאַנד.

הייסט עס, אז דער "פאַלאַשטין" האַלט, אז עס איז אַ פאַרברעכן צו פּראָפּאַגאַנדירן קעגן דער באַלפור דעקלאַראַציע און קעגן די באַדינגונגען פונ'ם מאַנדאַט, און אז די צייטונג איז קעגן וועלכער ס'איז פּראָפּאַגאַנדע, וואָס קאָן שטערן דעם פרידן אין ארץ־ישראל, שאַפנדיק רייבונגען צווישן די פאַרשיידענע עלעמענטן פון דער באַפעלקערונג.

איז דאָס גאָר אַ גרויסער פאַרגעס פון מצד דער אַראַבישער צייטונג, וועלכע האָט, צוזאַמען מיט די אַראַבישע אָפיציעלע פירער, ביז איצט באַקעמפט אַליין סיי די דעקלאַראַציע און סיי דעם מאַנדאַט, און וועלכע האָט פיל מיטגעהאָלפן אין דער אַנטי־אידישער פּראָפּאַגאַנדע, וואָס האָט געפירט צו בלוטיקע רעזולטאַטן . . .

אויב אָבער דער "פאַלאַשטין" איז שוין יאָ אַזוי אייפערזיכטיק גע־וואָרן פאַר דער באַלפור דעקלאַראַציע און פאַר'ן מאַנדאַט, און זאָרגט זיך אַזוי פאַר דער רויקייט און פרידן אין לאַנד, מיז ער שוין גיין אויסל ווי־טער אין פאָדערן אַמוניסיקסטנס די זעלבע באַהאַנדלונג וואָס ער פאַרלאַנגט פאַר זשאַבאָטינסקין, אייך פאַר דעם גראַנד־מופטי און פאַר די פירער פונ'ם מוסלמאַנישן ראַט און פון דער אַראַבישער עקזעקוטיווע, וואָס פירן אָן עד היום אַ דירעקטן קאַמף קעגן דער באַלפור דעקלאַראַציע און קעגן דעם מאַנ־דאַט, און רייצן אויף די אַראַבער קעגן די אידן, וואָס קאָן פירן צו "אַ שטע־רונג פון פרידן" זיכער ניט ווייניקער, ווי זשאַבאָטינסקיס פּראָפּאַגאַנדע.

און אָט זיינען אַ צאָל פון יענע אַראַבישע פירער, איינשליסנדיק דעם גראַנד־מופטי, איצט אַרויסגעפאָרן קיין אויסלאַנד מיט דער אַראַבישער דע־לעגאַציע, און דער "פאַלאַשטין" וואָלט, על־פי יושר, געדאַרפט פאָדערן, אַז מען זאָל זיי אויך ניט אַריינלאָזן צוריק אין לאַנד, צוליב די זעלבע טעמים, וואָס זשאַבאָטינסקין.

ווען דער "פאַלאַשטין" וועט אַריינשטעלן די זעלבע פאָדערונגען אויך בנגע די אַראַבישע פירער, וועלן מיר דאַן אָנהויבן גלויבן, אַז ס'איז דאָ אַ אַב־יעקטיווישע און ערלאַכקייט אויף דער וועלט, — אפילו צווישן די אָפיציע־לע אַראַבישע וואָרט־זאָגער . . .

דער אגרא־דזשאָינט און דער קאַלינינדאָרפער אידישער ראיאָן

דער אגרא־דזשאָינט, וואָס פאַרנעמט זיך מיט שטיצן די אידישע קאָ־לאָניזאַציע אין סאָוועטן פאַרבאַנד, איז זייער פאַרזיכטיק ניט צו אַריינמישן זיך אויף וועלכן ס'איז אופן אין דער אינערלאַכער פּאָליטיק פון סאָוועט רוסלאַנד, אָדער אפילו אויף וועלכן ס'איז אופן קריטיקירן זי אין אויסלאַנד, ווען זי גייט אָן גאַנץ וויכטיקע אַרגומענטן פאַר דעם: היות ווי זשאַבאָטינסקי פּראָפּאַגאַנדירט דעם געדאַנק פון אַ אידישער מלוכה אין ארץ־ישראל, וואָס איז קעגן דער באַלפור דעקלאַראַציע און קעגן דעם מאַנדאַט, און היות ווי זיין אַגיטאַציע אין לאַנד קאָן פירן צו דער שטערונג פונ'ם פרידן אין לאַנד.

הייסט עס, אז דער "פאַלאַשטין" האַלט, אז עס איז אַ פאַרברעכן צו פּראָפּאַגאַנדירן קעגן דער באַלפור דעקלאַראַציע און קעגן די באַדינגונגען פונ'ם מאַנדאַט, און אַז די צייטונג איז קעגן וועלכער ס'איז פּראָפּאַגאַנדע, וואָס קאָן שטערן דעם פרידן אין ארץ־ישראל, שאַפנדיק רייבונגען צווישן די פאַרשיידענע עלעמענטן פון דער באַפעלקערונג.

איז דאָס גאָר אַ גרויסער פאַרגעס מצד דער אַראַבישער צייטונג, וועלכע האָט, צוזאַמען מיט די אַראַבישע אָפיציעלע פירער, ביז איצט באַ־קעמפט אַליין סיי די דעקלאַראַציע און סיי דעם מאַנדאַט, און וועלכע האָט פיל מיטגעהאָלפן אין דער אַנטי־אידישער פּראָפּאַגאַנדע, וואָס האָט געפירט צו בלוטיקע רעזולטאַטן . . .

אויב אָבער דער "פאַלאַשטין" איז שוין יאָ אַזוי אייפערזיכטיק גע־וואָרן פאַר דער באַלפור דעקלאַראַציע און פאַר'ן מאַנדאַט, און זאָרגט זיך אַזוי פאַר דער רויקייט און פרידן אין לאַנד, מיז ער שוין גיין אויסל ווי־טער אין פאָדערן אַמוניסיקסטנס די זעלבע באַהאַנדלונג וואָס ער פאַרלאַנגט פאַר זשאַבאָטינסקין, אייך פאַר דעם גראַנד־מופטי און פאַר די פירער פונ'ם מוסלמאַנישן ראַט און פון דער אַראַבישער עקזעקוטיווע, וואָס פירן אָן עד היום אַ דירעקטן קאַמף קעגן דער באַלפור דעקלאַראַציע און קעגן דעם מאַנ־דאַט, און רייצן אויף די אַראַבער קעגן די אידן, וואָס קאָן פירן צו "אַ שטע־רונג פון פרידן" זיכער ניט ווייניקער, ווי זשאַבאָטינסקיס פּראָפּאַגאַנדע.

און אָט זיינען אַ צאָל פון יענע אַראַבישע פירער. איינשליסנדיק דעם גראַנד־מופטי, איצט אַרויסגעפאָרן קיין אויסלאַנד מיט דער אַראַבישער דע־לעגאַציע, און דער "פאַלאַשטין" וואָלט, על־פי יושר, געדאַרפט פאָדערן, אַז מען זאָל זיי אויך ניט אַריינלאָזן צוריק אין לאַנד, צוליב די זעלבע טעמים, וואָס זשאַבאָטינסקין.

ווען דער "פאַלאַשטין" וועט אַריינשטעלן די זעלבע פאָדערונגען אויך בנגע די אַראַבישע פירער, וועלן מיר דאַן אָנהויבן גלויבן. אַז ס'איז דאָ אַ אַב־יעקטיווישע און ערלאַכקייט אויף דער וועלט, — אפילו צווישן די אָפיציע־לע אַראַבישע וואָרט־זאָגער . . .

דער אגרא־דזשאָינט און דער קאַלינינדאָרפער אידישער ראיאָן

דער אגרא־דזשאָינט, וואָס פאַרנעמט זיך מיט שטיצן די אידישע קאָ־לאָניזאַציע אין סאָוועטן פאַרבאַנד, איז זייער פאַרזיכטיק ניט צו אַריינמישן זיך אויף וועלכן ס'איז אופן אין דער אינערלאַכער פּאָליטיק פון סאָוועט רוסלאַנד, אָדער אפילו אויף וועלכן ס'איז אופן קריטיקירן זי אין אויסלאַנד, ווען זי גייט אפילו להיפך צו זיינע פלענער. דאָס איז ווי עס דאַרף זיין: דער אגרא־דזשאָינט, כדי ער זאָל קאָנען אָנגיין מיט זיין חיקף אַרבעט, מוז זיך צופאַסן צו דער סאָוועטישער פּאָליטיק, און ניט פאָדערן די צופאַסונג פון דער מלוכה פּאָליטיק צו זיינע פלענער, וואָס וואָלט געווען אַן אַריינגעוואָר־פענע אַרבעט.

דער אגרא־דזשאָינט האָט דערפאַר מקבל־באַהבה געווען די קאָלעק־טיוויזאַציע פון די אידישע קאָלאָניעס וואָס ער האָט געשטיצט, און האָט זיך געפּראָוווט ציפאַסן צו די נייע באַדינגונגען, כאָטש ער איז פון זיי גאַנץ אויגנשיינלאַך ניט געווען צופרידן. זיינע פאַרשטייער אין אַמעריקע זיינען אפילו געווען פאַרזיכטיק ניט צו זאָגן קיין איין שאַרף וואָרט דעם ענין, וואָס וואָלט געקאָנט אויסגעטייטשט ווערן ווי אַ קריטיק פון די סאָוועטישע מעלאָדן.

אָבער דאַרטן, אויפ'ן אָרט גופא, זיינען קאָנטיק געווען רייבונגען, און זייער ערנסטע, — אַזוי אַז דער גרעדזדיקער אגרא־דזשאָינט אפילו האָט געמוזט אינגאַנצן צוריקציען זיך פון דער חיקף־אַרבעט אין'ס קאַלינינדאָר־פער ראיאָן. און דאָס אייך דערווייסן מיר זיך ניט פונ'ם אגרא־דזשאָינט, נאָר פונ'ם פירער פון די אידישע קאָמוניסטן, מערעזשין, וועלכער באַשרייבט די שווערע לאַגע פון דעם ראיאָן פאַראַרזאַכט פונ'ם אגרא־דזשאָינט אין, ביזנדיק זיין געוויינלאַכן שטאָלץ און אַן זיין געוויינלאַ־כער פּראָזעלאַליטיק, בעט ער די אַרגאַניזאַציע פאַרצוצען איר שטיצע, און פאַ־דערט אויף די אידישע קאָמוניסטישע פירער פון קאַלינינדאָרף אויסצומיידן די "מיספאַרשטענדעניש". וואָס האָבן פאַרטריבן דעם אגרא־דזשאָינט פון קאַ־לינינדאָרפער קרייז.

זיכער דאַרפן די אידישע קאָלאָניסטן פון קאַלינינדאָרפער קרייז ניט ליידן פאַר דיזד פון די קאָמוניסטישע פירער, וועלכע זיי האָבן ניט באַ־פולמעכטיקט צו האַנדלען אין זייער נאָמען. זיכער וואָרט עס געווען אַ קאָ־מאַסטראָפע, ווען די גאַנצע קאָלאָניזאַציע אַרבעט אין דעם ראיאָן, וואָס האָט אָפּגעקאָסט אַזויפיל קרבנות, זאָל איצט גיין צו גרונד איבער די ריי־בונגען צווישן די קאָמוניסטן און די דזשאָינט טוער.

מיר ווייסן דערפאַר האָפן, אַז דער וועג וועט געפונען ווערן, אַז דער אגרא־דזשאָינט זאָל קאָנען פאָרזעצן זיין אַרבעט אין ניט דערלאָזן צום דראָ־ענדיקן אונטערגאַנג פון די אידישע קאָלאָניעס פון קאַלינינדאָרפער ראיאָן.

ווייניק האָפענונגען פאַר דער פּלאַטן קאָנפערענץ

וואָס אַ טאָג ווייטער, ווערט עס אַלץ מער צווייפלהאַפט, אויב די פּלאַטן קאָנפערענץ אין לאָנדאָן וועט דערגרייכן וועלכע ס'איז ממשות'דיקע רעזולטאַטן. עס וואָרט אפשר שוין געווען אַ געוויינס, ווען זי ברייגט ניט קיין שאָדן, פירנדיק צו אַ נייעם באַזאַפענונג געיעג.

אויסער די אַנדערע שטערונגען, איז די הייפּט שטערונג פאַר דער קאָנפערענץ פראַנקרייכס עקשנות, וועלכע וויל בשום אופן ניט מוזתר זיין קיין איינציקן טאָן פון איר פּלאַטן ביי־פּראָגראַם. — פונקט ווי זי האָט פריי־ער ניט געוואָלט פאַרקלענערן די אַרמיי, מיט דער טענה, אַז זי איז אַרומ־געריינגלט מיט שונאים און מוז זיין גרייט צו פאַרטיידיקן זיך.

פראַנקרייך וואָלט יאָ געשניטן איר פּלאַטן פּראָגראַם, ווען אַנדערע מלוכות, אָדער באַשט עגגלאַנד אַליין, זאָלן איר גאַראַנטירן איר פאַרטיידי־קונג אין פאַל פון אַן אַטאַקע. אַמעריקע איז אָבער אַבסאָלוט קעגן וועלכע ס'איז אַזעלכע גאַראַנטיעס, וואָס קאָנען זי פאַרפּלאָנטערן אין דער אייראָ־פּייאישער פּאָליטיק. איצט ווערט געמעלדעט, אַז די בריטישע רעגירונג האָט זיך אויך קאַטעגאָריש אָפּגעזאָגט פון דעם פּלאַן, וואָס קאָן זי פאַרוויקלען אין מלחמות, איבער דעם אַרויסרוף פון וועלכע זי קאָן ניט האָבן קיין קאָנטראָל.

עס איז ניט וואַרשיינלאַך, אַז פראַנקרייך זאָל גיין אויף וועלכע ס'איז חנחות אין דער הינזיכט. פון דער קאָנפערענץ קאָן דערפאַר אפשר אַרויסקו־מען בלויז אַ דריי־מאָנטן אָפּמאַך צווישן אַמעריקע, ענגלאַנד און יאַפּאַן, און פראַנקרייך און איטאַליע. פון אַזאַ אָפּמאַך וועט די זאַך פון אַנטוואָפענונג זייער ווייניק געוויינען.

די פאַראייניקטע קאָלאָניעס פון "שרון"

פון י. ל. וואָלמאַן (תל־אביב)

היינטיקן זונטאָג איז אין דער קאָלאָ־ניע רעננה פאַרגעקומען דער ערשטער "זבח משפחה" (משפחה־מאַלצייט) וואָס דאַרף דינען אַלס אָנהויב פון אַ גאַנצער רייע אַזעלכע מאַלצייטן, וועלכע וועלן פאַרקומען אום יערן ראש־חודש אין אַן אַנדער קאָלאָניע פון דער דרום'דיקן טייל "שרון".

די איינגעלאַדענע משפחה באַשטייט פון דעם "יעד" פון יעדער קאָלאָניע וואו עס ווערט געגעבן דער מאַלצייט, ווי אויך די איינגעלאַדענע געסט פון די אַלע איבע־ריקע קאָלאָניעס פון דעם דרום'דיקן טייל "שרון". בסך הכל אַנטהאַלט דער דרומ־דיקער טייל "שרון" נײַן קאָלאָניעס, אָדער ווי זיי רופן עס אַן אויף העברעיאיש "תשע נקודות" (נײַן פונקטן) און דאָס זיינען: מגדיאל, חרצלה, רעננה, כפר סבא, עין חי, רמתים, קרית שאול, עיר שלום און הדר. און אַזוי ווי דער "זבח משפחה" וועט פאַרקומען אום יערן ראש חודש־הייסט עס דאָך איין מאָל דורך נײַן חדשים וועט יע־דער פון די נײַן דרום'דיקע שרון קאָלאָני־עס אויסקומען איינצוואָרדענען ביי זיך דעם "משפחה־מאַלצייט".

די דאָזיקע נײַן קאָלאָניעס ווערן אָנגע־רופן מיט דעם נאָמען "דרום'דיקער שרון" כדי אָפּצוטייל־ן זיין פון תל־מאָנד "מנורה" באַרן. תל־רענן, און די אַלע איבעריקע נײַע ערטער וואָס האַלטן זיך איצט אין בויען אויף דעם צפון'דיקן טייל פון שרון, נעענטער שוין צו אונזערע קאָלאָניעס פון שומרון, ווי חדעדרע, גן שמואל, בנימיה, און פיל אַנדערע.

געפינט די באַראַטונג האָט דער פאַר־שטייער פון רעננה, ה' בוגים, און ער האָט גלייך איבערגעגעבן די פאַרזיצער־שאַפט דעם באַאַמטן עסק'ן און גרינדער פון מגדיאל ה. ש. זשובאָוויצקי. אויף דער טאָג אַרבעונג איז געשטאַנען די פראַגע פון דער אינערלאַכער אָרגאַניזאַציע, די פראַגע פון געמיינזאַמער "שמירה" און פאַרטיידיקונג אין פאַל פון אַ נויט; די פראַגע וועגן אויספאַרן די ענינים פון דער קאָמוניקאַציע (וועגן דעם גרויסן "כביש" וואָס די רעגירונג מאַכט איבער פּתח תק־וה קיין חערערע. און וועגן די אינערלאַכע כבישים פון איין פונקט צום צווייטן. ווי אויך וועגן די אינערלאַכע טעלעפאָן־פאַר־בינדונגען).

איצטער ווידער ווערט רייף די פראַגע פון אַ בית־אַריזה (פאַק־קאָמער). צוריק מיט זעקס יאָר, מוזט איר וויסן, איז דער גאַנצער שרון געווען ניט מער ווי אַ ווייס־טער מדבר, און די אַלע אויבנדערמאָנטע קאָלאָניעס, זיינען ערשט אַנשטאַנען אין די לעצטע זעקס־און־אַ־האַלבן יאָר. דער איינציקער פונקט פון זיי איז כפר־סבא וואָס איז געגרינדעט געוואָרן נאָך אין יאָר 1904. דאַרטן אָבער איז אין דער וועלט־מלחמה ציט געווען אַ שווערע קרינס־פּאַ־ויציע און די קאָלאָניע איז געוואָרן אָפּגע־מעקט פון דער ערד, אַזוי אַז דער גאַנצער ישוב פון שרון איז אַ יונגער. איצט האָבן זיך באַוויזן די ערשטע סימנים פון די פרד־סים אין דער גאַנצער יגענד, ס'הייסט פון פון די זייערע ביישעפּ וואָס זיינען אין דער ערשטער צייט פאַרפלאַנצט געוואָרן. אויף דעם צווייטן יאָר וועט דער "שרון" שוין האָבן זיינע ערשטע אָרענדזשעס און דאָ־ריבער מיז מען טראַכטן וועגן אַ בשות־פות'דיקן "פאַק־הויז" פאַר די אָרענדזשעס, ווייל אַ מאָדערנע פאַק הויז האָט אַ גרויסע ווירקונג אויף דער קוואַליטעט פון עין אַרויסגעשיקטער פרוכט. אויפ'ן וועלט־מאַרק, און דאָס האָט אַן איינפלוס הויפּט־זאַכלאַך אויפ'ן העכערן אָדער נידעריקערן פּרייז. ס'איז פאַרשטענדלאַך דאָס אַ מאַ־דערן פאַק הויז קאָן ווערן איינגעאָרדענט נאָך דורך בשותפות'דיקע כחות פון אַלע נײַן קאָלאָניעס.

עס איז אויך אַקטועל געוואָרן די פראַגע וועגן אַ מיטל־שול. אין יעדן פון די "נײַן־פונקטן" איז פאַראַן אַ פאַלקס שול, וואָס געפינט זיך אין רשות פון דער הנהלת הציונית, און ווערט אויסגעהאַלטן דורך דעם קרן היסוד. עס זיינען אָבער פאַראַן אַזעלכע עלטערן וואָס וויל זיך ניט באַנו־גענען מיט דעם קורס פון דער פאַלקס שול פאַר זייערע קינדער, און זיי שיקן זיי אין שטאָט אַריין אין איינע פון די מיטל־שולן, וואָס איז פאַרבונדן מיט פיל אויס־גאַבן אין זייער אויבנאַכאַלט. אַ חוץ דעם וואָס זיי וואָלטן בכלל געוואָלט בע־סער געבן זייערע קינדער אַ מיטל־שול פון לאַנדווירטשאַפטלאַכע באַראַקטער, וואָס ס'זאָל אַנטשפּרעכן זייערע אינטערעסן. הכלל, מען האָט דערזען דאָס דער "שרון" דאַרף האָבן אַן איינגענע מיטל־שול מיט אַ לאַנדווירטשאַפטלאַכע באַאַפּגעלונג. וואָס מען וויסט דעם איצטיקן "זבח־משפחה" באַהאַנדלט אויך די דאָזיקע פראַגע. אין איידער די קאָלאָניעס פאַרשטייער האָבן אָנגעהויבן אַרויסצוזאָגן זייערע אַנשטאַנען אין די וועלכע פון די קאָלאָניעס די דאָזיקע שול דאַרף געבויט ווערן. האָט ה' בוגים זיך־מקרים געווען, און דער דערקלערונג דאָס "רעננה" שיינקט אויף דעם דאָזיקן צוועק אַ געהעריקן פּלאַץ, און ער האָט אויך אויסזיכטן דאָס די איינגנטימער פון "רעננה", די אַמעריקאַנער געזעלשאַפט אַחוזה א' וועט געבן צושטייער פופציק פּראָצענט פון דעם וואָס די שול'געבײדע וועט קאָסטן ה' זשובאָוויצקי האָט זיך גע־וויצלט, אַז מינימום וועלן זיי פאַרלאַנגען פון דער שול וועט שוין געבויט ווערן אין רעננה.

די פראַגע פון אַ בשותפות'דיקער פאַר־טיידיקונג איז אין שרון ניט קיין נײַע זאַך. דאָס איז אַ איינגנטלאַך איינס פון די שענ־סטע בלעטלאַך אין דער געשיכטע פון דער אידישער אויפלעבונג אין ארץ־ישראל.

געווען איז עס אין "יענע טעג", היינט־יקן סוף־זומער. פרייטאָג נאָכמיטאָג האָט דער גאַנצער שרון אויפגעציטערט פון די־טרויעריקע ידיעות פון ירושלים שבת אין דער פרי האָט מען באַמערקט אין די שכ־נות'דיקע אַראַבישע דערפאַר אַן אומרואי־קע באַוועגונג. עס איז צוזאַמענגעשטעלט געוואָרן אַ דעלעגאַציע פון אַלע "נײַן פונקטן", וועלכע האָט זיך פאַרגעשטעלט פאַר'ן גאַווערנאָר אין יפו. דער גאַרווער־ווייסער קעגנשטאַנד, נאָר זאָפּ זיי אין זיך מער — און דאָן באַמערקט אויף־ווי־פיל ער איז אַרונטערגעזונקען אין אַ באַ־גנוג די געפאַר אַנגעקומען אַ ידיעה וועגן אַ גרויסער אַראַבישער מאַניפעסטאַציע קעגן דער רעגירונג, ווידער איז אַוועק אַ דעלעגאַציע מיט ה' זשובאָוויצקי אין דער שפּיץ צום גאַווערנאָר. קיין יפו. ס'איז אָבער דאַמאָלט שוין אוממעגלאַך געווען אַנצוקומען צו אים, און נאָר בדרך נס איז געלונגען דאָס שפּאַר זיך אַרויסצובאַקו־מען פון דעם צעוויילדעוועטן אַראַבישן חמון, און צו ראַטעווען זיך מיט דער דע־לעגאַציע. אַנטלויפנדיק קיין תל־אביב. אין תל־אביב האָבן מענטשן געראַטן זשו־כאָוויצקין מיט זיינע חברים בעסער צו פאַרבײַזען אין תל־אביב, מחמת דעם וואָס זייער וועג צוריק צום "שרון" איז אין דער גרעסטער סכנה. זיי האָבן דערפון אפילו ניט געוואָלט הערן, און מיט אַ שנעלקייט פון חונדערט קילאָמעטער אַ שטונדע האָט דער בראַווער שאָפער זיי צוריקגעשעלט אויף זייער פּלאַץ.

ווען זיי זיינען אָנגעקומען האָבן זיי גע־טראָפן דעם לאַנער פולשטענדיק צוגע־גרייט צו דער פאַרטיידיקונג. פון תולי־כרם און קולקיליע האָט זיך אונטער דער השפעה פון מופטי'ס שלוחים געלאָזט אַ צעווילדעוועטער אַראַבישער המון צו די אידישע שרון קאָלאָניעס פון אַ צוויי טויזנט באַוואַפנטע מענשן מיט לאַנגע מעסער און דרעגגער. די אידישע פאַרטיידיקער האָבן מיט דער גרעסטער קאַלטבלוטיקייט באַגע־גענט זייערע שונאים שטייענדיק אויף די פאַסטענס. די שטימונג איז געווען אַן ערנ־סטע אָבער דאָך האָט קיינער ניט געפילט זיך נידערגעשלאָגן. קיין איין פרוי האָט ניט געוויינט. אַ גאַנצע נאַכט כמעט האָט מען געוואַרט אויף דעם אָנגריף, נאָר אַרום פינף פאַרטאָג האָבן די פיקעטן געמאָלדן, אַז פון מיט'ן וועג האָט דער צעווילדעוועטער המון זיך צוריקגעקערט צוריק. און ווען עס איז טאָג געוואָרן האָבן עטלאַכע חיימישע אַראַבער פון בירעראַש דערציילט אַז דער המון וואָס האָט געזאָגט אַנ־גרייפן האָט אויפ'ן, וועג באַקומען אַ ידי־עה פון זיינע "נאַענטע" דאָס די אידישע ניין קאָלאָניעס פון שרון זיינען פאַראייניקט און זיינען געהעריק צוגעגרייט צו דער פאַרטיידיקונג און דאַריבער האָט זיך באַלד דער עולם צוריקגעצויגן וואָרום קיי־נער פון די דאָזיקע "העלדן" האָט ניט גע־וואָלט גיין אויף אַ פּלאַץ וואו מען קאָן פאַרלירן דאָס לעבן . . .

עטלאַכע וועכטער וועגן רעננה אַליין.

רעננה איז די קאָלאָניע פון דער צעזעלי־שאַפט "אחוזה א' " אין ניו־יאָרק. איר באַדען דאָרט באַטרעפט איבער אַכצן טויזנט דונאָם. ביי היינטיקן טאָג איז ערשט פאַרפלאַנצט 1.500 דונאָם פּרדסים, די קאָלאָניע האַלט אָבער אין איין אַנטוויקלען זיך. איצט האַלטן זיי ביים עפענען אַן אַנאַר באַנק, וואָס זאָל באַדיענען מיט חל־וואות דעם גאַנצן שרון. אַלס גרונד קאַפּי־טאַל פאַר דער באַנק וועלן גיין קודם כל די פאַרדינטע געלדער וואָס זיי האָבן גע־מאַכט אין ארץ־ישראל. גופא, קויפנדיק באַדן זייער ביליק און פאַרקויפנדיק אים צו די נייע חברים אויף מער טייערע פּרײַ־זען. אַ חוץ דעם וועלן זיי אויך אויסצאָלן אַקציעס אויף נייע צוואַנציק טויזנט פונט.

זיי האָבן לעצטנס אָפּגעקויפט אַ גרויסן שטח אינ'ם צפונדיקן שרון, עטוואָס ווײַ־טער אַרויף נאָך תל־מאָנד. דאָרטן טרעפן זיי צו אַ גאַנצע נאַכט כמעט האָט מען געוואָרט אויף דעם אָנגריף, נאָר אַרום פינף פאַרטאָג האָבן די פיקעטן געמאָלדן, אַז פון מיט'ן וועג האָט דער צעווילדעוועטער המון זיך צוריקגעקערט צוריק. און ווען עס איז טאָג געוואָרן האָבן עטלאַכע חיימישע אַראַבער פון בירעראַש דערציילט אַז דער המון וואָס האָט געזאָגט אַנ־גרייפן האָט אויפ'ן אַן אַראַבישן דאָרף, נאָר אַז אַ גרויסער אַראַבישער מאַניפעסטאַציע קעגן דער רעגירונג, ווידער איז אַוועק אַ דעלעגאַציע מיט ה' זשובאָוויצקי אין דער שפּיץ צום גאַווערנאָר אין יפו. ס'איז אָבער דאָמאָלט שוין אוממעגלאַך געווען אַנצוקומען צו אים, און נאָר בדרך נס איז געלונגען דאָס שפּאַר זיך אַרויסצובאַקו־מען פון דעם צעווילדעוועטן אַראַבישן חמון, און צו ראַטעווען זיך מיט דער דע־לעגאַציע. אַנטלויפנדיק קיין תל־אביב. אין תל־אביב האָבן מענטשן געראַטן זשו־כאָוויצקין מיט זיינע חברים בעסער צו פאַרבײַזען אין תל־אביב, מחמת דעם וואָס זייער וועג צוריק צום "שרון" איז אין דער גרעסטער סכנה. זיי האָבן דערפון אפילו ניט געוואָלט הערן, און מיט אַ שנעלקייט פון חונדערט קילאָמעטער אַ שטונדע האָט דער בראַווער שאָפער זיי צוריקגעשעלט אויף זייער פּלאַץ.

— 3 —

האָב איך שוין אין מיין פריערדיקן אַרטיקל דערציילט וועגן די פאַטאָגראַפי־שע רעקאָרדן וואָס זיינען געמאַכט געוואָ־רען פון די מאַנעוועטישע צושטענדע אין דער פאָל געגנען אַן וועגן די אויסמעס־טונגען פון די זעלבע מאַנעוועטישע צו־שטענדע אין יענע געגנטן וואָס די בוירד עקספּעדיציע האָט געמאַכט אין דער־לויפן פון דעם יאָר. איז כאָטש די בוירד עקספּעדיציע האָט דאָס ניט געפילט אויף אַזוי פיל, כאָטש פאַר דער האָבן אַלע טעג אויסגעזעען, גלייך — קאַלט — האָט דאָך די זון יענעם טאָג דאָרט צוגעשטעלט אַזאַ גוואַלדיק גרויסע מאַס וואַרימקייט ווי 115 גראַד אויבער זירא. צו טערמאָמע־טער איז דאָס געלונגען צו פאַרצייכענען אַן אַזוי איז אונזער וויסן פיל באַריי־כערט געוואָרן בנוגע דעם וויפיל וואַרימ־קייט די זון שטעלט צו צו די זיד פאָל געגנטן.

איך האָב אָנגעכאַפּט די פאַרצייכענונג פון דעם 28טן דעצעמבער, ווייל דאָס איז דערווייל די העכסטע מאַס וואַרימקייט וואָס איז פאַרצייכנט געוואָרן אין יענע געגנטן. די פאַרצייכענונג יענעם טאָג איז אָבער ניט געווען קיין צופעליקע, נאָר בלויז איינע פון אַ סך אַזעלכע פאַרצייכ־נונגען. די עקספּעדיציע האָט פאַקטיש געמאַכט אַ גרינדלאַכע שטודיום וועגן די וועטער צושטענדע אין די זיד פאָל גע־גענטן, און וועגן די וועט זיך צוריקקערן און וועט פאַרעפנטלאַכן איר באַריכט וועגן מיר זיך אפשר צום ערשטן מאָל דער־וויסן פילע אינטערעסאַנטע זאַכן וועגן די וועטער צושטענדע און וועטער ענדע־רונגען, און אפילו זייערע איינפלוסן אין יענע מקומות.

,זיי האָבן צום ביישפּיל געמאָסן די טעמ־פּעראַטור ניט נאָר אונטער פאַרשיידענע צושטענדע און באַדינגונגען, נאָר אפילו אין פאַרשיידענע פלעצער. אַזוי האָבן זיי געמאָסן די טעמפּעראַטור אין אונטער־ערדישע, בעסער געזאָגט אונטער איינישע טונעלן, אין הייזלאַך געמאַכט פון שניי און אייז, און אפילו אויף געוויסן טיפ־קייטן פון שניי. זיי האָבן אויסגעמאָסן די גרעדיכטקייט פון דעם שניי אויפ'ן באַ־ריי, און ווען אַלע צייפערן וועלן צעגעוויס־געוואַכלט ווערן, און די רעזולטאַטן פון אַלע עקספּעריומענטן וועלן באַטראַכט ווע־רען, וועלן מיר זיך ערשט קאָנען שאַפן אַ באַגריף וועגן די פאַרשיידענע איינפלו־סען אויף די וועטער צושטענדע אין יע־נע געגנטן. מיר וועלן זיך אויך דערוויסן אויף וויפיל שניי איז אַ קאַנדאַקטאָר, אַן אינבערגעבער פון וואַרימקייט אין קעלט. אַן אַנדערע פראַגע וועגן דעם וויפיל שניי איז אַ קאַנדאַקטאָר, אַן אינבערגעבער פון וואַרימקייט אין קעלט. וויל די וויסנשאַפטסלייט געוואָרן אין דער עקספּעדיציע האָבן זיך ניט באַגרענעצט צו שטודירן מיט דער פראַגע פון קעלט. די אָפּקילונג קרעפטן פון דער אַטמאָספערע דאָרט, זיי האָבן זייער שטודיום געמאַכט אונטער פאַרשיידענע באַדינגונגען אין דערפאַר איז דער שטודיום אַן אַלוויטיקער. זיי האָבן אפילו אויסגעמאָסן די מאָס שטויב וואָס געפינט זיך אין דער דאָרטיקער לופט, און אינטערעסאַנט איז, אַז זיי זיי־נען געקומען צום שלום דאָס אין דער לופט אין די זיד פאָל געגענטן געפינט זיך אַרום העלפט שטויב אין דער לופט איבער דעם וויי עס געפינט זיך אין דער לופט איבער דעם פאַסיפישן אָקעאַן.

פון דעם טאָג וואָס די עקספּעדיציע האָט זיך געגומען דערגעענטערן צו די זיד לאָכן רעקאָרד וועגן די וועטער צושטענדע פאָל געגנטן האָט זי געגומען פירן אַ טעג־אַן די ענדערונגען וואָס זיינען פאָרגעקער־מען. זייערע פאַרצייכענונגען זיינען באַ־שטאַנען פון באַראָמעטרישן דרוק, טעמ־פּעראַטור, פייכטקייט אין דער לופט, דע־ריכטונג פון ווינט און די שנעלקייט מיט וועלכער ער טראָגט זיך, וואָלקענדיקייט און דאָס פאַלן פון שניי אָדער רעגן. זיי האָבן אפילו געמאַכט פאַרשיידענע פאַר־צייכענונגען וועגן מיראַזשן וואָס זיי האָבן געזעען. זאָל דער לעזער נאָר ניט מאַכן קיין טעות מיט ריינקן אַז מיראַ־זשען זעט מען בלויז אין דעם הייסן מדבר. אויף די קאַלטע און אייז און שניי איינגעפרערענע מדבר נאָרט דעם וואַנדע־רער זייער אָפט אָפּ מיט אַ מיראַזש, מיט אַ זעאונג. אָט די דאָזיקע באַאַבאַכטונגען און פאַרצייכענונגען זיינען געמאַכט גע־וואָרן יעדע שטונ'ע סיי בייטאָג און סיי ביינאַכט.

באַאַבאַכטונגען אין דער לופט זיינען געמאַכט געוואָרן דורך שלענג און באַלו־נען. אַרום 400 באַלון באַאַבאַכטונגען זיינען געמאַכט געוואָרן צו שטודירן די ריכטונג פון ווינט און די שנעלקייט מיט וועלכער ער טראָגט זיך, פאַרשטייט זיך אַז די דאָזיקע באַאַבאַכטונגען זיינען גע־מאַכט געוואָרן אויף פאַרשיידענע הויכ־קייטן אין דער לופט, איינציקע האָבן דער־גרייכט אַזוי הויך ווי 30,000 פוס.

עס איז גאָר קיין צווייפל ניט אַז נאָכ־דעם ווי די אַלע רעקאָרדן וועלן באַוואוסט ווערן און זיי וועלן קלאָסיפיצירט ווערן, וועלן מיר וויסן מער ווי ווען עס איז פרי־ער וועגן דער מעטעאָראָלאָגיע פון אַנט־אַראַקטיקאַ. וויל די בוירד עקספּעדיציע איז אַקטיש געווען צווישן די סאַמע ערשטע אָפּגעזעגען זיך מיט אַ גרינטלאַכן שטודיום פון די וועטער צושטענדע אין יענע גע־גענטן. אַנדערע עקספּעדיציעס אין יענע געגנטן האָבן אויך געמאַכט געוויסע באַ־אַבאַכטונגען און שטודיומס, אָבער קיינע אַזוי פיל אַזוי אַן אַזוי